

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
Guidelines for Development of Community Pest Management Centers in Mae Hong Son Province

นฤมล มั่นแก้ว (Naruemon ManKaew)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจของสมาชิก 2) ความพึงพอใจของสมาชิก และการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของคณะกรรมการ 3) ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการส่งเสริมการดำเนินงาน 4) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 5) สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก และแนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ประชากรที่ศึกษามี 3 กลุ่ม คือ 1) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 จำนวน 210 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรทาร์ ยามาเน กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 จำนวน 138 ราย ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับสลาก 2) คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ระดับจังหวัด จำนวน 7 ราย และ 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอารักขาพืช ระดับอำเภอ จำนวน 7 ราย เก็บข้อมูลทั้งหมด เก็บข้อมูลโดยแบบสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 43.36 ปี จบชั้นประถมศึกษา 2) สมาชิกมีความพึงพอใจในการดำเนินงานในระดับมากที่สุดในการบริหารจัดการ ศัตรูพืช และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ร้อยละ 85.7 มีการดำเนินงานระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการ บริหารจัดการ 3) สมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานในระดับปานกลาง และได้รับความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด โดยเฉพาะ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เห็นด้วยต่อการพัฒนาศูนย์มากที่สุดในด้านการจัดการศัตรูพืช และมีความต้องการพัฒนาการ ดำเนินงานมากที่สุดในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร 4) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีปัญหาระดับ ปานกลาง มีปัญหาด้านความรู้ในการจัดการศัตรูพืชมากที่สุด และมีข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการศูนย์มากที่สุดในส่งเสริม การประสานงาน 5) สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก พบว่า จุดแข็งเจ้าหน้าที่และสมาชิกมีความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืช จุดอ่อน งบประมาณที่ได้รับสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมมีจำกัด โอกาสจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนกิจกรรม และมี อุปสรรคในการติดต่อสื่อสารของเจ้าหน้าที่ แนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก โดยส่งเสริมให้สมาชิกเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ พัฒนาเครือข่ายในการติดต่อสื่อสาร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอารักขาพืชใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำสำคัญ แนวทางการพัฒนา ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

¹ นักศึกษาหลักสูตรส่งเสริมและพัฒนากิจการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช naruemonn1991@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agashben@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic personal, social, and economic conditions of members 2) the satisfaction of members and the operation of community pest management centers of the committees 3) knowledge, knowledge resources, opinions, and needs for the extension in the operation 4) problems and suggestions in the operation of community pest management centers 5) internal environment, external environment, and guidelines in the development of community pest management centers. The population of the study consisted of 3 groups 1) 210 members of community pest management centers in Mae Hong Son province in the fiscal year 2024. The sample size of 138 people was determined Taro Yamane formula with the tolerance of 0.05 by using simple random sampling method through lotto picking 2) 7 committees of the provincial community pest management center and 3) 7 officers who were responsible for plant protection work. Data were entirely collected by using interview forms and topics in the group discussion. Quantitative data were then analyzed by using descriptive statistics and qualitative data were analyzed by using data classification. The results of the research found that 1) most of the members were female with the average age of 43.36 years and completed primary school education. 2) Members were satisfied in the operation at the highest level on the management of pest management and community pest management centers in Mae Hong Son province. 85.7% of them operated at the highest level especially on the management. 3) They had knowledge about the operation at the moderate level and received the knowledge from personal media the most especially from the agricultural extension officers. They expressed the opinions toward the development of the center at the highest level regarding pest management and needed the development of the operation the most regarding the practices of the agricultural extension officers. 4) Members of community pest management centers faced with the problems at the moderate level. It showed that the problem regarding the knowledge in pest management at the highest level. They had suggestion on the center management at the highest level in the cooperation extension. 5) Regarding the internal and external environments, they revealed that the strength of the officers and the members had knowledge regarding pest management. The weakness was on the limited funding received in the activity operation. The opportunity came from related agencies to activity support and the threat was in the communication of the officers. The development guidelines for community pest management centers included that there should be the participation in the activity of members by encouraging members to learn from the real practice, developing network in the communication for plant protection knowledge exchange in Mae Hong Son province.

Keywords: Development guideline, Community Pest Management Centers

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ภาคการเกษตรนับเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งมีปัจจัยในการเพาะปลูกที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและปริมาณ และปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบ คือ ปัญหาด้านศัตรูพืช ในการเข้าทำลายของศัตรูพืชนั้นกระทบต่อผลผลิตโดยตรง ทั้งปริมาณและคุณภาพของผลผลิตที่ลดลง ปัญหาด้านการแพร่ระบาดของศัตรูพืชและสภาพแวดล้อมในการทำการเกษตร เช่น สภาพอากาศ คุณภาพดิน ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ส่งผลต่อการแพร่ระบาดของศัตรูพืชที่เพิ่มมากขึ้น

ด้วยกรมส่งเสริมการเกษตร ได้เล็งเห็นปัญหาด้านการแพร่ระบาดของศัตรูพืชในประเทศไทย จึงมีการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนขึ้นและกระจายอยู่ในทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวน 3,562 ศูนย์ ครอบคลุม 882 อำเภอทั่วประเทศ โดยการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาศัตรูพืชชุมชน โดยส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรโดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาศัตรูพืชในพื้นที่ของตนเองและชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเข้าไปจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร (Farmer Field School : FFS) ให้แก่สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อนำความรู้ไปจัดการศัตรูพืชด้วยตนเองใช้เทคโนโลยีการควบคุมศัตรูพืชที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศทางการเกษตร และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชของชุมชน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและคนในชุมชน

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตามนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตรตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งในปัจจุบันจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวน 7 ศูนย์ กระจายในทุกอำเภอเพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตือนภัยเฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่ และบริการด้านการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน การผลิตขยายชีวภัณฑ์และนำไปใช้เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี ซึ่งการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นยังขาดความพร้อมในการดำเนินงานทั้งในส่วนของความรู้เทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช การผลิตขยายชีวภัณฑ์ การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน รวมถึงการเชื่อมโยงและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ทราบความพึงพอใจของสมาชิกและการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการดำเนินงานและแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้เป็นไปตามความต้องการของสมาชิก และเกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสมาชิก และการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของคณะกรรมการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

3. เพื่อศึกษาความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
4. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน
5. เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ภายนอก และแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

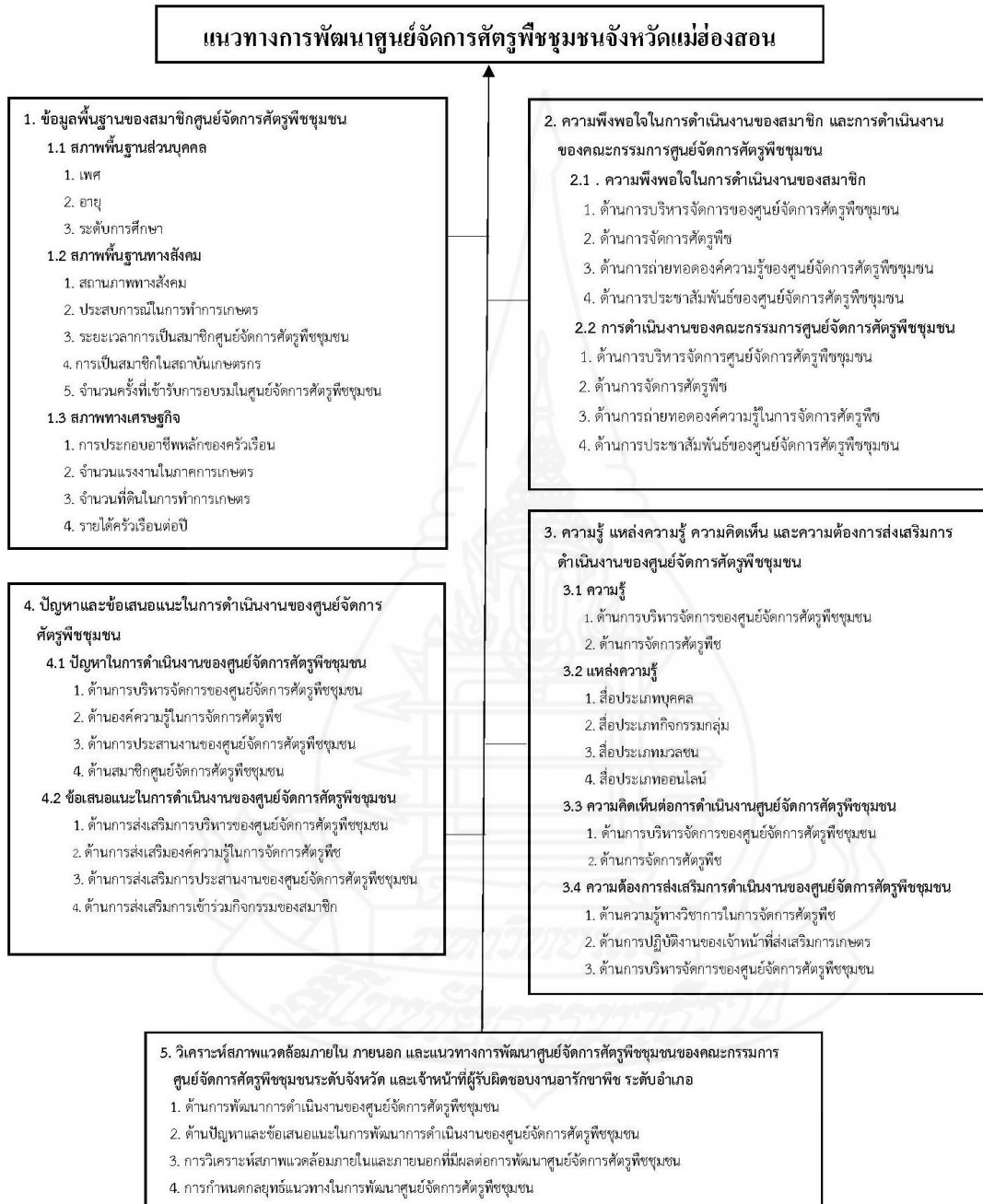
กรอบแนวคิด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed method research) ประชากรที่ศึกษา จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ 2567 จำนวน 210 ราย 2) คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ 2567 จำนวน 7 ราย และ 3) เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอารักขาพืชระดับอำเภอ จำนวน 7 ราย กลุ่มตัวอย่างสมาชิกศูนย์คำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน กำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 138 ราย และทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีการจับสลาก ส่วนคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่เก็บข้อมูลทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และประเด็นสนทนากลุ่ม ทดสอบค่าความตรงของแบบสัมภาษณ์ (IOC) เท่ากับ 0.99 และทดสอบหาค่าความเที่ยง ได้ค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.742 – 0.939 สถิติที่ใช้วิเคราะห์เชิงปริมาณโดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางสังคม และสภาพเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

- 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 43.36 ปี และระดับการศึกษาของสมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา
- 2) สภาพทางสังคมของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สมาชิกร้อยละ 92 ไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในสังคม มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 20.70 ปี มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 2.73 ปี สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.6 ไม่ได้เป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร และมีจำนวนครั้งที่เข้าอบรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เฉลี่ยแล้ว 2.43 ครั้ง
- 3) สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สมาชิกร้อยละ 94.2 ประกอบอาชีพเกษตรกร เป็นอาชีพหลัก มีจำนวนแรงงานในการประกอบอาชีพเกษตรกร เฉลี่ย 2.02 คน มีจำนวนที่ดินในการทำการเกษตร เฉลี่ย 4.58 ไร่ มีรายได้ครัวเรือน เฉลี่ย 190,420.29 บาทต่อปี

2. ความพึงพอใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก และการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของคณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

- 2.1 ความพึงพอใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.54) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ามีค่าความพึงพอใจในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น ได้แก่ 1) ด้านการจัดการศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 4.63) ด้านการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชให้แก่สมาชิกด้านการจัดการศัตรูพืช (ค่าเฉลี่ย 4.57) ด้านการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 4.53) และด้านการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.27) ตามลำดับ
- 2.2 การดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการ พบว่า ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ร้อยละ 85.7 มีการดำเนินงานในระดับมากที่สุด มีจำนวนข้อที่ดำเนินการเฉลี่ย 17.43 ข้อ จากจำนวน 20 ข้อ โดยส่วนใหญ่มีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การจัดการศัตรูพืช การประชาสัมพันธ์ และด้านการถ่ายทอดความรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

3. ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก

3.1 ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโดยการวัดความรู้จากข้อคำถาม 15 ข้อ ในภาพรวมสมาชิกร้อยละ 97.2 มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยได้คะแนนระหว่าง 13-15 คะแนน และร้อยละ 2.8 มีระดับความรู้อยู่ในระดับมาก ได้คะแนนระหว่าง 10-12 คะแนน

3.2 แหล่งความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่า สมาชิกมีแหล่งความรู้ที่เป็นสื่อบุคคล สื่อกิจกรรมกลุ่ม สื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวม 3.53 โดยเมื่อพิจารณาแหล่งความรู้แต่ละประเภทรูปแบบ พบว่า ได้รับความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.21 โดยได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สื่อกิจกรรมกลุ่ม ค่าเฉลี่ย 3.65 สื่อออนไลน์ ค่าเฉลี่ย 3.15 และสื่อมวลชน ค่าเฉลี่ย 3.13 ตามลำดับ

3.3 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยทั้งหมด 4.57 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด ในด้านการจัดการศัตรูพืชค่าเฉลี่ย 4.60 และด้านการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.53

3.4 ความต้องการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก พบว่า สมาชิกมีความต้องการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยทั้งหมด 4.55 เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ความต้องการ 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 ความต้องการส่งเสริมด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ค่าเฉลี่ย 4.67 รองลงมาคือด้านความต้องการด้านการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.51 และความรู้ทางวิชาการในการจัดการศัตรูพืช ค่าเฉลี่ย 4.46 ตามลำดับ

4. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก

4.1 ปัญหาในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก จำนวน 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยทั้งหมด 3.21 พบว่ามีปัญหาด้านองค์ความรู้ในการจัดการศัตรูพืชมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมา ได้แก่ด้านการประสานงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.07 ด้านการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.83 และด้านสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.58 ตามลำดับ

4.2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก จำนวน 4 ด้าน โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยทั้งหมด 4.45 พบว่าสมาชิกเห็นด้วยต่อข้อเสนอแนะทุกด้าน ดังนี้ การส่งเสริมการประสานงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.48 การส่งเสริมการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและการส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดการศัตรูพืช ค่าเฉลี่ย 4.47 และการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก ค่าเฉลี่ย 4.41 ตามลำดับ

5. สภาพแวดล้อมภายในภายนอก และแนวทางการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

จากการวิจัยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลประเด็นการสนทนากลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนระดับจังหวัด และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอารักขาพืช ระดับอำเภอ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 2) ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน 3) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

4) การกำหนดกลยุทธ์แนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการชุมชน โดยได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม รายละเอียดดังนี้

5.1 คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ระดับจังหวัด พบว่า จุดแข็ง คือประธานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีความรู้และความสามารถด้านการเกษตร จุดอ่อน คือประธานศูนย์เริ่มเป็นผู้สูงอายุและสมาชิกยังขาดความรู้และความเข้าใจ การป้องกันกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง โอกาส คือมีหน่วยงานในพื้นที่ให้การสนับสนุน และการเกษตรประชาชนหรือเกษตรกรทั่วไปมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม และอุปสรรคคืองบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ และเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกไม่ตรงกัน และเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดังนี้ กลยุทธ์เชิงรุกพัฒนาการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการจัดการศัตรูพืช และพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม กลยุทธ์เชิงแก้ไขถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่ พัฒนาความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้อง กลยุทธ์เชิงป้องกันส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องส่งเสริมการวางแผนบริหารจัดการศัตรูพืชเพื่อให้สอดคล้องกับช่วงเวลาในการเพาะปลูกพืช และกลยุทธ์เชิงรับพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

5.2 เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอารักขาพืช ระดับอำเภอ พบว่า จุดแข็งคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้และความสามารถในการทำงาน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีประสบการณ์ด้านอารักขาพืช จุดอ่อนคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการทักเฝ้าระวังไม่ต่อเนื่อง โอกาส คือมีหน่วยงานในพื้นที่สนับสนุนงบประมาณในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านอารักขาพืช และอุปสรรคคือการคมนาคมยังไม่สะดวกในการเข้าพื้นที่ และการติดต่อสื่อสารที่ยังมีความยากลำบากในพื้นที่ห่างไกล และเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กลยุทธ์เชิงรุกพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านอารักขาพืช กลยุทธ์เชิงแก้ไขสร้างเครือข่ายและบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานภาคีในการปฏิบัติงานในพื้นที่ กลยุทธ์เชิงป้องกันพัฒนารูปแบบในการติดต่อสื่อสารสมาชิกให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ส่งเสริมการวางแผนและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอย่างต่อเนื่อง และกลยุทธ์เชิงรับสร้างเครือข่ายและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

5.3 แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากการวิจัยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากสมาชิก คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานอารักขาพืช ระดับอำเภอ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จึงสรุปแนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1) ด้านกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก คณะกรรมการเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการบูรณาการในพื้นที่

2) ด้านการดำเนินกิจกรรมจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านอารักขาพืชตรงตามความต้องการของสมาชิก และมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้และปฏิบัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

3) ด้านการพัฒนาเครือข่ายในการติดต่อสื่อสาร ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอารักขาพืช เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดังภาพ ที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การอภิปรายผล

1. ความพึงพอใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก และการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของคณะกรรมการ

1) ความพึงพอใจในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก จากผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดความพึงพอใจแยกรายประเด็น พบว่า มีความพึงพอใจในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชด้านการจัดการศัตรูพืชมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สอดคล้องกับชัยวัฒน์ อยู่นันท์ (2564, น. 105) พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานระดับมากที่สุด โดยการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเกษตรกรและชุมชน โดยการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตร การผลิตขยายชีวภัณฑ์ เพื่อให้สมาชิกสามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน (กองส่งเสริมอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย, 2561) เนื่องจากสมาชิกมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในพื้นที่ของตนเอง ทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

2) การดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของคณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อยู่นันท์ (2564, น.105) พบว่า เกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานอยู่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ในระดับมาก ได้แก่ การเก็บข้อมูลแปลงติดตามอย่างต่อเนื่อง การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และขัดแย้งในส่วนของ พบประเด็นที่เห็นด้วยน้อยที่สุดได้แก่ ควรมีการแจ้งเตือนการระบาด ซึ่งงานวิจัยนี้มีแนวทางในด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวน 4 ด้าน รายละเอียดดังนี้

(1) ด้านการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีการวางแผนการดำเนินงาน สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิก และการจัดทำรายงานผลการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ มีการจัดประชุมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

(2) ด้านการจัดการศัตรูพืช มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน และมีการจัดทำแปลงติดตามและเรียนรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่ การผลิตขยายชีวภัณฑ์ การสำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช และการผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ

(3) ด้านการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การเรียนรู้เทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช การถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชให้แก่สมาชิก การเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชและการให้บริการด้านการจัดการศัตรูพืชให้แก่ชุมชนข้างเคียงหรือเกษตรกรที่สนใจ

(4) ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ การแจ้งเตือนข่าวการระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่ การรายงานเมื่อพบการระบาดของศัตรูพืช และการประชาสัมพันธ์ก่อนการดำเนินกิจกรรมอบรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การเชื่อมโยงและบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ไพศาล แก้วบุตรดี (2564, น.83) ที่พบว่าพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้มีความพร้อมในการให้บริการโดยบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยการใช้ข้อมูลทางวิชาการ ผสานกับภาษาท้องถิ่นเพื่อให้กระชับและเรียนรู้ได้ในระยะเวลาสั้นมีการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ดังนั้นควรนำแนวทางมาปรับใช้ในพื้นที่กับเกษตรกร ตลอดจนเจ้าหน้าที่และสมาชิกได้รับการสนับสนุนข้อมูลด้านอารักขาพืช และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอด และพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต่อไป

2. ความรู้ แหล่งความรู้ ความคิดเห็นและความต้องการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก

1) ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมความรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอนสมาชิกได้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการจัดการศัตรูพืชจากการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (กองส่งเสริมอารักขาพืชและจัดการดินปุ๋ย,2561) และพบว่าในข้อที่สมาชิกตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สามารถผลิตชีวภัณฑ์เพื่อจำหน่ายได้ รองลงมาเมื่อพบการระบาดของแมลงศัตรูพืช ควรใช้สารเคมีกำจัดทันที และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรมีที่ตั้งอยู่ไกลแหล่งชุมชน เนื่องมาจากการพบการแพร่ระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ยังคงมีความเชื่อในการใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดที่เห็นผลทันที

2) แหล่งความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีแหล่งความรู้ทั้งที่เป็นสื่อบุคคล สื่อกิจกรรมกลุ่ม สื่อสารมวลชน และสื่อออนไลน์ ภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาแหล่งความรู้แต่ละประเภท พบว่า ได้รับจากสื่อบุคคล มากกว่าสื่ออื่น ๆ เมื่อแยกรายประเด็นสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ได้รับความรู้มากที่สุดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เนื่องจากมีการติดต่อกับสมาชิก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

และเป็นผู้ประสานงานในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์ (กองส่งเสริมอาชีพและการจัดการดินปุ๋ย, 2561) รองลงมา ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน สมาชิกในครอบครัว เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเอกชน สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ อุยานนท์ (2564, น.104) เนื่องจากเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พิจารณารายประเด็นได้รับความรู้จากสื่อบุคคล จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และพงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์ (2564, น.16-50) เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมเกษตรโดยอิงบุคคลเป้าหมายเป็นเกณฑ์ โดยวิธีการส่งเสริมแบบบุคคลต่อบุคคลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

3) ความคิดเห็นต่อการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก จากผลการวิจัย พบว่าโดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดความคิดเห็นต่อการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานด้านการจัดการศัตรูพืช โดยการใช้ชีวภัณฑ์ทำให้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชลดลงและการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ยั่งยืนและปลอดภัย และมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพิ่มขึ้น เกิดการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีประโยชน์ด้านการจัดการศัตรูพืช และการประชุมขับเคลื่อนการดำเนินงานตลอดฤดูกาลผลิต และสมาชิกนำความรู้การจัดการศัตรูพืชปรับใช้ สอดคล้องกับ ไพศาล แก้วบุตรดี (2564, น.76) พบว่าสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเห็นด้วยด้านการดำเนินงานในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ และการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชให้แก่สมาชิก เนื่องจากสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชมีความเห็นด้วยในการลดการใช้สารเคมี ด้วยการใช้ชีวภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยต่อผลผลิตและเกษตรกร

4) ความต้องการในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก จากผลการวิจัยพบว่าโดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียดความต้องการในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก ได้แก่ ความต้องการด้านการส่งเสริมการดำเนินงานโดยมีความองค์ความรู้ด้านการผลิตขยายชีวภัณฑ์ วัสดุและอุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืช จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับฤดูกาลผลิตพืชและจัดกิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำเป็นวิทยากร เพื่อให้ได้ความรู้จากวิทยากรเฉพาะทาง (กองส่งเสริมอาชีพและการจัดการดินปุ๋ย, 2561) รองลงมาความต้องการด้านความรู้ทางวิชาการในการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ความต้องการในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ การวินิจฉัยศัตรูพืช การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช การจัดทำปฏิทินเพาะปลูกพืชร่วมกับการจัดทำแผนการผลิตขยายชีวภัณฑ์ และการบริหารงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และความต้องการการส่งเสริมส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน การติดตามสถานการณ์ การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ และการทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์เตือนการระบาดของศัตรูพืช และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดองค์ความรู้ในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ และงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมที่ยังไม่เพียงพอ

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก

1) ปัญหาจากผลการวิจัย พบว่าปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของสมาชิก มีระดับปัญหาด้านองค์ความรู้ในการจัดการศัตรูพืชมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมาคือ ด้านการประสานงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.07 ด้านการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย ด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.83 และด้านสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ค่าเฉลี่ย 2.58 เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเด็น พบว่าปัญหาด้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ความรู้ในการจัดการศัตรูพืช 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) ขาดองค์ความรู้ในการสำรวจศัตรูพืช เนื่องจากการสำรวจศัตรูพืชเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการศัตรูพืชในพื้นที่การเกษตร เกษตรกรควรหมั่นสำรวจแปลง เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ (2) ขาดความชำนาญในการจำแนกศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ เนื่องจากเกษตรกรขาดความชำนาญในการจำแนกศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติ โดยในธรรมชาติจะมีการควบคุมศัตรูพืชด้วยชีววิธี ดังนั้น เมื่อขาดองค์ความรู้ด้านการจำแนกศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาตินั้นส่งผลให้ระบบนิเวศในพื้นที่ขาดความสมดุล แมลงศัตรูธรรมชาติอาจจะถูกทำลาย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2556) และ (3) ใช้วิธีการกำจัดศัตรูพืชไม่เหมาะสมกับชนิดของศัตรูพืช จึงส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเข้าทำลายของศัตรูพืชที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในพื้นที่

2) ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จากผลการวิจัยพบว่าข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีระดับความเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะมากที่สุด ดังนี้ (1) การส่งเสริมในการบริการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่าสมาชิกเห็นด้วยกับการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านการระบาดของศัตรูพืช (2) การส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่าสมาชิกเห็นด้วยกับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน การจัดกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอย่างต่อเนื่อง สถานที่ตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรตั้งอยู่ภายในชุมชน ปรับช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเพาะปลูก และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอย่างชัดเจน (3) ด้านการส่งเสริมความรู้ในการจัดการศัตรูพืช พบว่าสมาชิกเห็นด้วยกับการเพิ่มองค์ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกแมลงศัตรูธรรมชาติและแมลงศัตรูพืช การสำรวจศัตรูพืชภายในแปลง วัสดุ-อุปกรณ์ในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ และในการจัดเก็บตัวอย่างพืชเพื่อวินิจฉัยให้เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม และควรเพิ่มองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัยศัตรูพืชให้แก่สมาชิก (4) ด้านการส่งเสริมให้แก่สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน พบว่าสมาชิกเห็นด้วยมากที่สุดกับการให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นในการใช้ชีวภัณฑ์เพื่อทดแทนการใช้สารเคมี และให้ความสำคัญแก่การรับรู้ของสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรม สอดคล้องกับไพศาล แก้วบุตรี (2564, น.74) พบว่า ประเด็นปัญหาของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุด คือการเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดการศัตรูพืช การให้บริการ การประชาสัมพันธ์และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชและการลงมือปฏิบัติให้แก่สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

1) จากผลการวิจัย พบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตชีวภัณฑ์เพื่อจำหน่ายได้ จึงได้มีแนวทางในการช่วยเหลือโดยการผลิตเพื่อแบ่งปันภายในกลุ่ม และส่งเสริมการใช้ชีวภัณฑ์เพื่อทดแทนสารเคมี โดยชีวภัณฑ์มีประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัดสาเหตุโรคพืชได้ดี เช่น การใช้ไตรโคเดอร์มาป้องกันโรคพืช เป็นต้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2) จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งความรู้ สื่อสารมวลชน อันดับท้ายสุด สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรมีการรับความรู้จากใบปลิว แผ่นพับ หรือหนังสือทางวิชาการเพิ่มขึ้น และควรมีการพัฒนาด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพ

3) จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนประสบปัญหาด้านความรู้ในการจัดการศัตรูพืช ด้านการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนและด้านการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ดังนั้น สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

1) ด้านประเด็นความต้องการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต้องการส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรพัฒนาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรให้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ สนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศัตรูพืช วางแผนร่วมกับสมาชิกในการดำเนินกิจกรรม ให้สอดคล้องกับฤดูกาลผลิตพืชและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการจัดกิจกรรมอบรมถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนร่วมกับสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรลงพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม อย่างสม่ำเสมอ และเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนค่าเฉลี่ย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหาเป็นวิทยากร และการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านประเด็นความต้องการความรู้ทางวิชาการ จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ต้องการความรู้ทางวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการจัดการศัตรูพืช จัดทำปฏิทินเพาะปลูกพืชร่วมกับการจัดทำแผนการผลิตขยายชีวภัณฑ์ สนับสนุนการผลิตขยายชีวภัณฑ์เพื่อใช้ทดแทนสารเคมี การวินิจฉัยศัตรูพืช และการบริหารงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนร่วมกับสมาชิก

3) ด้านประเด็นความต้องการส่งเสริม จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ต้องการส่งเสริม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรส่งเสริมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน การติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช การผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ และการทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์เตือนการระบาดของศัตรูพืช และมีการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีความต้องการส่งเสริมการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนการดำเนินงาน ร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมของศูนย์จัดการศัตรูพืช เพื่อจะได้ทราบความต้องการและวางแผนทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนต่อไป

2) ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะด้านการส่งเสริมในการบริการจัดการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านการระบาดของศัตรูพืช และบูรณาการเพื่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

3) ผลการวิจัยพบว่า ช่องทางการได้รับข่าวสารความรู้ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนควรจัดให้มีข่าวสาร ความรู้ ทางสื่อสารมวลชน ได้แก่ หนังสือเล่ม แผ่นพับวิชาการ และการประชาสัมพันธ์ผ่านวิทยุกระจายเสียง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีสันับสนุนการผลิตสื่อมวลชนเพื่อประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรได้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านอารักขาพืช

1.4 ข้อเสนอแนะนโยบาย

1) ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีปัญหาในเรื่องความรู้ในการจัดการศัตรูพืช และควรสนับสนุนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการศัตรูพืช พร้อมทั้งกิจกรรมที่เกษตรกรได้ลงมือปฏิบัติ

2) ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ด้านเงินทุนของกลุ่ม การขาดการประสานงานและการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนด้านอารักขาพืช ดังนั้นควรส่งเสริมการวางแผนเพื่อบริหารจัดการการดำเนินงานของกลุ่ม และส่งเสริมเทคโนโลยีในการสร้างเครือข่ายเพื่อติดต่อประสานงานและร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านอารักขาพืช

3) ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ทั้งที่เป็นข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารจัดการ ส่งเสริมการดำเนินงาน ส่งเสริมความรู้ในการจัดการศัตรูพืชให้แก่สมาชิก ดังนั้นภาครัฐควรมีโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สนับสนุนทั้งในด้านความรู้และวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์ เพื่อให้สมาชิกได้ลงมือปฏิบัติและขับเคลื่อนกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเรื่องแนวทางการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ทราบความต้องการองค์ความรู้หรือเทคโนโลยีอย่างง่ายในการผลิตขยายชีวภัณฑ์ของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

2.2 ควรศึกษาวิจัยในเรื่องแนวทางการพัฒนาการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบสื่อที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช องค์ความรู้ในด้านการอารักขาพืช ตลอดจนการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). การจัดการศัตรูพืช. สมุทรสาคร : ยูไนเต็ต โปรดักชั่น เพรส.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2556). คู่มือปฏิบัติงานเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชัยวัฒน์ อูยานันท์. (2564). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี.(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,

นรินทร์ ศุภพงษ์. (2564). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนของอำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

พงษ์ศักดิ์ อังกลสิทธิ์. (2564). ประมวลสาระชุดวิชา 91720 การส่งเสริมการเกษตรเพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 4 แนวคิดเชิงวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไพศาล แก้วบุตรดี. (2564). แนวทางพัฒนาศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

